

MARIA ÀNGELS FILELLA I CASTELLS

La mirada violeta

Llegint els Evangelis amb ulls de dona

Pagès editors
LLEIDA, 2004

© Maria Àngels Filella i Castells, 2004
© d'aquesta edició: Pagès Editors, S. L., 2010
C/ Sant Salvador, 8 - 25005 Lleida
editorial@pageseditors.cat
www.pageseditors.cat

Il·lustració de la coberta: Antoni Benavente i Barbero
Primera edició digital (e-pub): maig de 2010

ISBN: 978-84-9779-935-5

Aquesta edició correspon als continguts
de la primera edició en format paper de maig de 2004

PRÒLEG

Mirar la realitat amb ulls de dona. Qualsevol realitat, la que tenim al costat i la que tenim més lluny, la que la història o les històries han volgut o volen retenir i reflectir. També la història bíblica, la història de la salvació amb els seus personatges i amb l'entorn concret d'aquests personatges. Una història molt especial, perquè vol narrar-nos l'actuació del Déu-que-salva enmig dels esdeveniments humans, dels esdeveniments que assenyalen les fites de la història d'un poble, el que va néixer en el part difícil de la sortida d'Egipte i en la majestuosa i esplèndida teofania del Sinaí i el que va néixer en el part no menys difícil de la Creu i en la no menys majestuosa i esplèndida teofania de la resurrecció.

Mirar la realitat amb ulls de dona. Els Evangelis retenen i reflecteixen una història, la història de Jesús de Natzaret i la del moviment que Jesús va posar en marxa. En el record de les comunitats cristianes de Palestina, de Síria, de l'Àsia Menor, s'havien fixat molts detalls, els més essencials i sorprenents d'aquesta història, la del profeta de Galilea, que havia passat pel món fent el bé, curant els malalts, alliberant les persones de les presons i de les angoixes de segles i fent possible l'impossible. L'esperança que aquest profeta, i més que profeta, havia desvetllat en els que el seguien per escoltar-lo, era i havia de ser l'esperança que calia que s'instal·lés en el cor de la humanitat, una humanitat marcada per la feixuguesa constant i aclaparadora del «no hi ha res a fer». Els Evangelis retenen i reflecteixen aquesta història i aquesta esperança i alhora les volen referir a les situacions vives i punyents d'aquestes primerenques comunitats cristians on continuava havent-hi malalts i persones angoixades, que havien de ser alliberades; i, entre aquestes persones, les dones que

qui sap si, a l'interior de llurs comunitats, s'anaven veient cada vegada més ignorades i eclipsades, amagades, en definitiva, rere unes altres situacions que semblaven més importants i urgents.

Els Evangelis narren tot un seguit d'històries de dones, de moltes dones i de dones de tota mena, des de la mare de Jesús fins a la de la pecadora. Les dones, hi són, als Evangelis, però no sempre hi són, o no sembla que hi siguin, tal com foren en la realitat de la història o històries que els Evangelis volen narrar. Cal, doncs, recuperar amb la màxima exactitud possible aquestes històries i la història concreta d'aquestes dones que en són les protagonistes, una recuperació que estan cridades a fer, principalment, les dones d'avui, perquè són elles, les dones, les que tenen els ulls més il·luminats per veure la realitat tal com és, especialment, la realitat de les dones.

Veure la realitat amb ulls de dona. Veure la realitat amagada dels Evangelis, o la realitat que els Evangelis, influïts per interessos diversos, no reflecteixen prou bé. Són moltes les dones que s'han fixat com a objectiu mirar la realitat de la història dels Evangelis amb ulls de dona. Les coneixem, sabem qui són, i ens alegrem que hagin tingut i que tinguin el coratge de fer-ho, encara que no sigui imprescindible compartir els criteris, més o menys ideològics, que dirigeixen aquestes relectures. Perquè el més important no és la reconstrucció de la història bíblica, tot i ser-ho, i molt, sinó el fet que aquesta mirada amb ulls de dona permet veure la realitat d'ara, la realitat de moltes dones amagades rere els interessos d'una humanitat que hauria d'anar aprenent a mirar la realitat amb ulls de dona. Mirar la realitat amb ulls de dona és una bona manera de veure les coses d'una altra manera. Mirar la realitat amb ulls de dona és veure la societat i l'Església, on les dones, més o menys obertament, reclamen el lloc i la consideració que els correspon. Mirar l'Església amb ulls de dona és veure-la com el lloc i l'espai habitable on tothom, especialment les dones, puguin sentir-se acollides i puguin fer l'experiència de l'Esperit que ens fa lliures.

Mirar la realitat amb ulls de dona és el que, al meu entendre, ha volgut fer la dona que ha escrit aquest llibre, la M. Àngels. La felicito per haver intentat de fer-ho i per l'èxit que ha aconseguit. L'ànimo a continuar a fer-ho i vull encoratjar les dones, en general, però sobretot les que més estimen l'Església, a prosseguir aquesta feina. Estic convençut que aquesta mirada purifica la realitat i ens l'ofereix a tots, homes i dones, com un autèntic regal que cal estimar.

Josep GIL I RIBAS, pvre.
Doctor en teologia

INTRODUCCIÓ

Aquests textos que ara comences a llegir, estimada lectora o lector, són una visió més entre les moltes que s'han escrit, novel·lat o portat al cinema sobre les vides d'unes personalitats que van passar per la Terra ja fa vint-i-un segles. Totes elles són conegudes. De totes, se'ns n'ha parlat des de la nostra infància, i en continuem escoltant comentaris, visionant-les al cinema o llegint relats escrits gairebé sempre des de la vivència personal dels seus autors i autores a partir d'allò que els han suggerit les lectures contemplatives dels Evangelis.

El que llegireu és, com dic, una visió que ens dóna una imatge de la seva vida terrenal; de com van transcórrer les seves vides, dels seus afanys i les seves lluites. Una visió més d'unes personalitats entranyables per mi i per moltes persones, que no pretén ser una autoritat en la matèria. Desconèixer els detalls de la vida concreta dels personatges mítics, de la seva història quotidiana, àdhuc del seu físic i del seu tarannà, ens permeten imaginar, deixar córrer la fantasia i embolicar-los amb els detalls amb què imaginem que podrien haver transcorregut les seves vides, o ells mateixos, la seva personalitat, a partir de les petites pistes que se'ns donen.

Així s'han escrit tots els textos d'aquest llibre que cavalquen entre el que ens conten els Evangelis —que com sabem foren escrits únicament com i per una catequesi— i el que m'han suggerit en apropar-m'hi des de la fantasia i el cor... i també des del sentit comú.

Contemplant-los utilitzant la fantasia, la imaginació, el sentit comú, els cinc sentits i el cor tots amarats d'amor.

Aquests són uns escrits personals també fruit de conuiu, d'escoltar, de llegir, de conversar amb tot un estol de dones que estan dedicant la vida a la investigació bíblica fent una tasca d'arqueologia per desenterrar personatges femenins de la terra de l'oblit volgut que se'ls ha abocat a sobre. Oblit en alguns casos, pocs; en d'altres, la majoria, és una tergiversació i presentació des de la misogínia dels seus autors.

El Col·lectiu de Dones en l'Església ha estat el meu bressol en la descoberta del feminisme bíblic, de la teologia feminista, el bressol i una escola. Vull fer esment del Primer Congrés Internacional de Dones Cristianes, sota el lema *Vers una antropologia integradora*, que se celebrà a Barcelona la tardor de l'any 1997. Per mi, va ser una immersió en les aigües de la investigació bíblica feminista cristiana que ja té una trajectòria notable amb un ampli ventall de teòlogues especialistes en exegesi bíblica que ocupen càtedres tan importants com l'Elisabeth Schüssler Fiorenza a la Universitat de Harvard, i d'altres. Escoltar la Mercedes Navarro Puerto, religiosa mercedària, a la primera ponència sobre la seva tesi doctoral, *Las mujeres en el Evangelio de san Marcos*, va ser per mi entrar en l'altra meitat del món evangèlic que no coneixia ni sabia que existia, el que resta volgutament amagat sota un llenguatge críptic i unes concepcions patriarcals i masclistes.

Totes les ponències foren importants i reveladores de dimensions bíbliques desconegudes. Paral·lelament a elles, però, fou veritablement emocionant la presència i les aportacions d'una camperola hondurenya i d'una dona de l'illa de Barbados. Elles ens explicaren que des de la duresa de la seva vida quotidiana sentien, experimentaven l'alliberament que Jesús els oferia, però que no el trobaven en la seva Església car allí se sentien oprimides en la seva consciència. Les dues van coincidir a dir:

Hem sentit la necessitat d'ajuntar-nos com a dones que som i llegir la Bíblia amb ulls femenins, utilitzant per a la promoció de la dona camperola les mateixes armes que han fet servir per mantenir-la sotmesa, passiva, callada, exclosa, i han estat la religiositat com a espai, la fe com a instrument i els nostres punts de referència de la dona a la Bíblia.¹

Un cop més es va fer palesa la simbiosi teologia i vida tan abundant en el camp de les teòlogues feministes en les quals sem-

---

1. URQUÍA, Glòria i MALLETT, Rosemary. «Vers una antropologia integradora», Primer Congrés Internacional de Dones Cristianes, Barcelona, 1997.

pre està present aquest vessant tan important que caracteritza les seves investigacions: sempre parteixen de la vida i tornen a la vida.

Recentment, també Synodalia, el Sínode de Dones d'Europa 2003, celebrat al campus de la Universitat Autònoma de Bellaterra del 5 al 10 d'agost de 2003, sota el lema *Compartir cultures*, m'ha donat l'oportunitat d'endinsar-me en una nova immersió en la recerca dels drets de les dones, i de poder conviure amb les forces que s'hi mouen en les diferents confessions cristianes. Set-centes dones d'arreu del món de diferents ètnies, confessions cristianes i musulmanes ens hem trobat per compartir cultures i unir forces. Reivindiquem que se'ns retorni allò que Jesús ens va donar directament, explícitament, i que ells, els homes de l'Església, ens han pres i que és ben nostre: la Paraula i el servei. En el sínode, però, se'ns ha donat l'oportunitat de fer-ne ja un tast, car hem tingut entre nosaltres dones consagrades sacerdots el 29 de juny de 2002, avui dues ja són bisbesses, les quals el 7 d'agost de 2003 i en el marc del sínode van ordenar sacerdotessa una monja dominica, missionera a la República de Sud-àfrica.

Aquestes fites no s'han aconseguit sense esforços, lluites i molt de coratge, per això crec que és obligat retre homenatge a totes les dones que s'han compromès en la noble, difícil i àrdua tasca de lluitar per aconseguir que siguin respectats els drets de les dones i que aquestes ocupin els llocs que els corresponen en la societat, la llar i les esglésies. La majoria d'aquestes dones, pioneres en aquesta lluita, restaran en l'anonimat. Cal esmentar el coratge que van tenir les dones treballadores del sector tèxtil el dia 25 de març de 1911, dos dies abans de la primera celebració del Dia Internacional de la Dona Treballadora (que després passà a celebrar-se el 8 de març). Hi va haver una manifestació espontània de les treballadores del sector tèxtil de la ciutat de Nova York. Protestaven pels salaris baixos i per les infames condicions en què treballaven. Moltes d'aquestes treballadores, que es manifestaren pels carrers, foren arrestades i tractades brutalment per la policia. I s'associa a aquests esdeveniments l'incendi de la fàbrica tèxtil Cotton de Nova York, de la companyia Triangle Shirtwaist, on el mateix dia van morir 129 treballadores, la major part immigrants d'entre 17 i 24 anys. En el moment de l'incendi aquestes dones estaven teixint robes de color violeta. Des de llavors, s'ha adoptat aquest color per simbolitzar la lluita pels drets de la dona, per això el títol d'aquest llibre.

Aquesta és la raó per la qual en el món específicament cristià, en determinades celebracions litúrgiques, manifestacions o concentracions

les dones portin una estola violeta com a signe de reivindicació del dret de la dona al sacerdocí.

Aprofito l'avinentsa, abans d'encetar la lectura del llibre, per fer palès el meu reconeixement als amics i les amigues que m'han donat suport i ajut mentre l'anava escrivint.

A la Lúdia Díaz Bautista, que tot just llegir els primers escrits em va animar a continuar i a publicar-los donant-me idees i fent suggerències per desbloquejar els camins per on m'anava encallant. Molt especialment, l'últim capítol el dec a ella. A l'Emilio Galindo Aguilar, que amb les seves paraules em va donar la certesa que el contingut del llibre seria ben rebut també per l'altre sexe, pel masculí, que es decidís a llegir-lo. Vull agrair al meu amic i mestre, Josep Vallverdú, per haver dedicat temps a la lectura del text, i pels consells i pels ànims que em va donar per publicar-lo. A Josep Gil i Ribas li agraeixo la seva generositat per voler llegir-me, per animar-me a publicar i per dedicar part del seu temps a fer el pròleg. Les paraules amb què l'ha teixit no són gens corrents en la ploma o en els llavis d'un home, i molt menys si és filòsof i teòleg, i per això tenen una vàlua altament significativa. A la Neus Moly, que n'ha fet l'epíleg. Ella, amb les seves paraules sempre xispejants amb tocs d'humor, dóna frescor a l'acabament del llibre. A l'Antoni Benavente i Barbero que, desinteressadament i amb tanta il·lusió, està fent els dissenys que il·lustraran la tapa.

I agrair l'ajut en les correccions. Al Josep Farré i Calzada i a la Rosa M. Camps Cardona, que tantes hores han dedicat al llibre, fent-me arribar les seves observacions i consells. A la Montserrat Bonhora i Mateu que m'ha fet algunes crítiques i suggeriments gramaticals. A Cres Rodríguez que n'ha fet la correcció de la versió castellana. I a la Mª Teresa Lanao i a la Margarida Mazarico que hi han posat els tocs finals.

Gràcies a tots, amics. M'agradaria que el contingut d'aquest llibre el sentíssiu una mica vostre.

LA DONA ENCORBADA

Un dissabte Jesús ensenyava en una de les sinagogues. Hi havia una dona que des de feia divuit anys tenia una malaltia produïda per un esperit. Anava encorbada i no es podia redreçar per res.

Jesús, en veure-la, la va cridar i li digué:

—Dona, quedes lliure de la teva malaltia!

Li va imposar les mans i a l'instant ella es redreçà i glorificava Déu. Però el cap de la sinagoga, indignat perquè Jesús havia curat en dissabte, deia a la gent:

—Hi ha sis dies per treballar. Veniu a fer-vos curar un d'aquests dies i no en dissabte.

El Senyor li contestà:

—Hipòcrites! No és veritat que també en dissabte tots deslligau el bou i l'ase i els porteu a l'abeurador? No calia, doncs, precisament en dissabte deslligar aquesta filla d'Abraham que Satanàs tenia subjectada des de feia divuit anys?

Amb aquestes paraules, tots els seus adversaris van quedar avergonyits. La gent, en canvi, s'alegrava de tots els prodigis que feia. (Lluc, 13, 10-17)

Aquest text de l'Evangelí de Lluc és per mi la imatge més clara de la posició en què es troba la dona en gairebé totes les religions. Està encorbada sota la llosa de les lleis misògines fetes de totes les pors que secularment l'home ha sentit i sent davant la dona. Elles, les lleis, l'han encorbat i la mantenen amb el cap cot mirant a terra, car si l'aixeca es disparen tot seguit contra ella les amenaces i els càstigs de les instàncies clericals. Intel·lectualment, no se li deixa tenir un pensament propi i si el té és perseguit i desqualificat, i se

li ofereixen com a teixit únic del seu pensament els esquemes de la cultura patriarcal dominant. Josep Gil ens ho explica en el seu llibre. Diu al capítol 2, 3, 2:

Diguem-ho clar: segons la teologia feminista, el silenci sobre el protagonisme de les dones en el cristianisme primitiu és degut a la tendència antifeminista, present ja en els mateixos textos del Nou Testament; una tendència que fins i tot hauria esborrat documentalment les tradicions sobre l'activitat de les dones en els inicis del cristianisme, sense que amb això es vulgui dir que aquestes tradicions no siguin d'alguna manera recuperables. Dit això, cal afegir que la teologia feminista subratlla el fet que, malgrat el context androcèntric dels textos evangèlics, els autors del Nou Testament no han conservat cap relat o afirmació de Jesús en el sentit d'exigir l'adaptació i la submissió de les dones a la cultura patriarcal. La teologia feminista creu que l'androcentrisme assoleix plena vigència en el començament de la patristica, que es quan s'assimila la direcció de la dona en l'Església a l'heretgia, i quan alguna vegada s'atribueix a les dones l'autoria dels textos menys androcèntrics.¹

Serà interessant citar alguns paràgrafs dels escrits d'aquests anomenats Pares de l'Església, segurament desconeguts per la majoria dels cristians i cristianes, car ells ens mostren per què està tan arrelada la misogínia en l'àmbit catòlic.

Agustí d'Hipona —al segle V— inicia el desenvolupament de la teologia del pecat original, prenent com a base el malinterpretat relat del Gènesi i una *teologització* paulina del pecat d'Adam i Eva en la Carta als Romans, 5, 12. Segons Agustí, l'ésser humà va quedar corromput des de l'inici pel pecat d'Adam i Eva i la transmissió d'aquesta corrupció es realitza en l'acte sexual, de forma que tot ésser humà, quan neix, «hereta» aquesta degeneració pecaminosa. La relació amb efectes destructors entre pecat i plaer sexual queda establerta en la teologia occidental a partir d'Agustí amb conseqüències més negatives encara per a les dones, que són consi-derades les temptadores i causants de la concupiscència i el desig carnal —termes d'Agustí— que condueixen al pecat.²

Tertul·lià escriu sobre les dones a *De cultu feminis*,

Sou la porta del diable. Sou les que vàreu treure el precinte a l'arbre prohibit. Sou les primeres transgressores de la Llei divina. Vosaltres vàreu convèncer aquell a qui el diable no va tenir coratge suficient per atacar. Per això vàreu destruir tan fàcilment la imatge de Déu, el baró. Per culpa del vostre fruit, la mort, car fins i tot el fill de Déu va haver de morir.³

---

1. GIL RIBAS, Josep. *Al principi hi hagué la dona*, ed. Claret, Barcelona, 2002, pàg. 54.
2. RUEDA, Chimi. Revista *Éxodo*, núm. 69, pàg. 22.
3. Citat en la revista *Concilium*, núm. 262, pàg. 269-279.

Tomàs d'Aquino, malgrat reconèixer que la dona fou creada a imatge de Déu i amb la mateixa dignitat que l'home, arriba a afirmar que l'home és el «principi i la fi de la dona, car ella és quelcom defectuós i ocasional, un baró frustrat i un receptacle passiu».⁴

Tertul·lià, Justí, Ireneu, Agustí, Tomàs... A l'edat mitjana, els seus successors s'inventaren la Inquisició acusant-les de bruixeria per poder cremar-les públicament... Ells han enverinat les ments dels dirigents de l'Església amb tanta efectivitat que encara avui segueixen impregnats d'aquesta doctrina i abrigats per ella, no en les actituds i les paraules de Jesús en els Evangelis. Ells s'atreveixen a barrar el pas a les dones no deixant que exerceixin els ministeris i els serveis que el mateix Jesús els va confiar.

Veiem que ja en els inicis hi ha una greu manipulació dels textos feta pels autors del Nou Testament, suprimeixen la presència femenina o la releguen al paper d'amfitriones car quan es parla d'elles sempre repeteixen el mateix eslògan: «Els acollien a les seves cases i els mantenien amb els seus béns.» «A les dones que l'acompanyaven els havia perdonat molts pecats i curat les malalties.»

Si hi fem atenció veurem que aquestes paraules se'ns diuen i se'ns repeteixen, tant en els relats evangèlics com en el llibre dels Fets dels Apòstols i les Cartes, de manera que en el pensament cristià ha quedat fixada la imatge de les dones com les intendants de Jesús i dels deixebles després, quan Ell ja no hi era. O les pecadores repenides i curades de les seves malalties. Per tot el que se'ns diu, els deixebles ni són pecadors ni estan malalts, i són els únics que col·laboren amb Jesús en la tasca de predicar el Regne. Se'ns vol fer veure que no hi havia dones pròpiament dedicades a la tasca d'evangelització. Segons els redactors dels Evangelis, els sinòptics sobretot, les seves tasques eren sempre més aviat casolanes.

Fins i tot en els Fets dels Apòstols i les Cartes, si desenvolupaven una tasca apostòlica canviaven els noms femenins pels masculins, com el de Juna per Juno i d'altres. També les dones foren les primeres a estendre el missatge de la resurrecció que Jesús els encomanà personalment. I, en aquells temps en què no existien temples ni esglésies elles oferien les cases per reunir-s'hi i fer les catequesis, celebrar l'eucaristia, els batejos, etc. I hi eren no com a subjectes passius, sinó actius.

---

4. DE AQUINO, Tomàs. *Summa Theologiae*, I, g. 92. a 1.

La tergiversació de la informació i del pensament va estar present ja des dels inicis i ha continuat fins als nostres dies de manera que les especialistes en Bíblia han hagut de fer, i encara continuen, un important treball d'arqueologia per rescatar les figures femenines i les tasques que realitzaven les dones al costat de Jesús.

Veiem que en el llibre dels Fets no s'esmenta cap d'aquestes dones, se les ignora totalment malgrat el gran protagonisme que el mateix Jesús els havia donat fent-les portadores i anunciadores als deixebles del missatge de la resurrecció. De totes les dones que surten als Evangelis és Maria a qui tracten pitjor, perquè si bé Lluç al començament l'exalta dient que «ella és l'obra de l'Esperit Sant», veiem que al llarg de tot el seu Evangeli en parla poc i en els relats de la resurrecció i en el llibre dels Fets dels Apòstols ni l'esmenta.

Els redactors dels Evangelis

Aparentment, i dels quatre evangelistes, Lluç és qui dóna més rellevància a les dones, i encara se'l presenta arreu així; però veiem que progressivament al llarg del seu evangeli els va reduint el protagonisme. Veiem que Marc segueix una dinàmica diferent, en ell va creixent, també progressivament, a mesura que el vas llegint. En l'Evangeli de Marc, Jesús afirma que comet adulteri l'home que abandona la dona i la dona que abandona el marit. En Mateu, Jesús diu únicament que comet adulteri la dona que abandona el marit; ja no parla de l'home. Sembla, però, que Lluç és qui té la mentalitat més patriarcal dels quatre. A Maria, és cert, li dóna un tracte d'excepció: ella «és obra de l'Esperit Sant». Ens adonem que la dinàmica de crisi que provoquen les dones en Jesús, Lluç la suavitza i Marc la reforça i la posa en relleu. Jesús aprèn la dimensió que anomenem femenina de l'altre gènere i qui ho capta són les mateixes dones perquè són les que en fan l'experiència en el tracte que els dóna quan se li apropen a demanar.

Es comprèn que Jesús, nascut i educat amb els paràmetres de la societat i la religió jueva, creix amb un clima on és lògica la submissió, l'exclusió i l'explotació de les dones que es va introduir en les Escriptures en la forma dels Codis d'Ordenació de la Llar, que no han estat inventats ni pel cristianisme ni pel judaisme sinó que aquests els han fet de mitjancers a les societats occidentals. Diguem que la religió n'ha estat la corretja transmissora més important perquè els presenta com la voluntat de Déu i així s'introdueixen en el subconscient creant culpabilitats si no es compleixen. Mercedes Navarro, religiosa

mercedària, ha fet la seva tesi doctoral sobre les dones en l'Evangeli de Marc, ella ens ho explica:

Marc en el seu evangeli va il·luminant progressivament la relació de Jesús amb les dones. Ens adonem que hi ha una evolució que passa d'una situació d'inferioritat, quan van a demanar-li la sanació pròpia o la dels seus fills o filles, a algunes que no van a demanar sinó a donar. Ens adonem que les respostes de Jesús són en els primers moments abruptes, fruit dels esquemes culturals, socials i religiosos que ha après i en els quals està immers. Però Ell té un cor tendre i misericordiós, el sofriment de les dones que van a demanar li toca el cor, li fa saltar els paràmetres mentals i canviar el to de la seva veu i la seva actitud envers elles. Ja des dels inicis de la seva vida pública el grup que l'acompanya és mixt. Jesús troba en elles un ressò diferent, més profund, una empatia que no sabia com definir, però que el va portar a una evolució en el coneixement i en la comprensió d'allò que anomenem femení. S'adona de la riquesa femenina, de la seva sensibilitat, de la seva capacitat d'estimar i del gran sofriment que pesa sobre els seus cossos i sobre els seus cors tan menyspreats i maltractats. Realment van encorbades per la vida, la llosa de les lleis pesa sobre elles d'una manera insuportable.⁵

Franz Alt ens en parla i ens mostra fins a quin punt:

Jesús és l'amic dels dèbils i dels menyspreats; dels publicans i dels pecadors; dels nens i de les dones (...) allò dèbil és allò femení en nosaltres. Ens fem forts en la línia de Jesús, en la línia de donar un tomb a tots els valors patriarcal, quan allò dèbil, allò femení es fa fort en nosaltres com bé diu Christa Mulack: «També jo veig en Jesús l'encarnació dels valors dits femenins que havien estat oblidats i que ell —i això és l'extraordinari de la seva figura— va tractar de viure com a home.»⁶

Així, seguint atentament la lectura de l'Evangeli de Marc veiem que aquesta evolució de Jesús té un moment cabdal quan una dona entra a la casa de Simó el leprosi i li renta els peus. Jesús ho accepta amb plaer i la defensa de les paraules de menyspreu de l'amfitrió recordant-li que ell no els hi ha rentat ni li ha donat el petó de benvinguda en entrar a casa seva. També al sopar de la casa de Llätzer, Maria, la germana petita, li vessa un flascó de perfum car sobre els cabells. És un gest que significa una unció. Jesús accepta amb goig i plaer la unció de Maria fent front a les crítiques dels homes i els diu:

—Deixeu-la estar! Per què l'amoïneu? Està molt bé el que m'acaba de fer. S'ha anticipat a ungir el meu cos per la sepultura. Sí, us ho asseguro, arreu del món on es proclamarà la Bona Nova, es recordarà també elogiosament el gest d'aquesta dona. (Marc, 14, 3-9)

---

5. NAVARRO PUERTO, Mercedes. «Vers una antropologia integradora», ponència pronunciada en el Primer Congrés Internacional de Dones Cristianes, Barcelona, 1997.

6. FRANZ ALT, Jesús. *El primer hombre nuevo*, ed. El Almendro, Còrdova, 1993, pàg. 60.

Veiem que Jesús va donant sempre, però a partir d'un cert moment trobarem que són elles les que li donen tot el seu suport i la seva solidaritat acompanyant-lo fins al darrer moment de la seva vida. Elles ja no van a demanar, la seva presència és testimonial i l'acullen amb la seva solidaritat amorosa.

I Déu Pare/Mare va triar únicament una dona quan ens va voler mostrar el seu rostre fent-se home. Un Déu, que en Jesús ressuscitat, encomanà a una dona, Maria Magdalena, portar als apòstols la missió més important, la Bona Nova Pasqual: «Au, vés-te'n als meus germans i digues...» (Joan, 20, 17)

Per la qual cosa el teòleg Ràbano Mauro li donà el nom de l'apòstol dels apòstols.

En Marc 16...

Veiem que també Ell premià a les altres dones la seva fidelitat i el seu amor quan van anar a ungir el seu cos al sepulcre. Allí dos àngels les esperen per donar-los la Bona Nova i encomanar-los la missió més important de tot el Nou Testament: l'anunci de la seva resurrecció. La categoria del missatge que els dóna expressa que les reconeix públicament com *apòstoles* preferides: «(...) Apa, doncs: aneu a dir als seus deixebles i a Pere...» (Marc, 16, 7)

Notem que els àngels posen Pere després dels deixebles, no abans. És un detall que passa desapercebut, mai es comenta en les homilies ni en altres comentaris d'aquest evangeli. Jesús compleix el que els havia repetit en diferents ocasions: el qui vulgués ésser el primer fos el darrer.

Jesús dóna la Paraula a les dones

Tanmateix és important constatar que Jesús dóna la Paraula a les dones i Pau les fa callar. La part anomenada masculina de l'Església s'apodera, monopolitzant-la, de la paraula alliberadora de totes les opressions i la converteix en arma de poder i d'opressió per silenciar, desprestigiari i mantenir callades les que Jesús va voler que fossin les seves anunciadores. Ens ho explica el teòleg tarragoní:

El feminisme acusa de còmplices les tradicions religioses perquè sacralitzen el *patriarcalisme*. Són molts els avenços culturals i econòmics propiciats pel patriarcat; però el feminisme el denuncia com a responsable, especialment en els darrers dos-cents anys, del colonialisme i del racisme, del capitalisme i del sexisme. El feminisme, a l'hora de preguntar-se per les causes de tot això, ha posat de manifest la complicitat del cristianisme i

més en general de la tradició judeocristiana. Aquest desemmascarament ha servit per descobrir que en nom d'un Déu triomfal preocupat per la millora del món, s'han fet molts esclaus, s'han explotat molts treballadors i s'ha educat les dones perquè callin. I les dones —pensa, diu i vol el feminisme— estan en camí de descobrir la vida, de convertir allò que està mort en vivent (...) Es neguen a reconèixer els valors que van fer possible l'ordenament patriarcal del món; no els volen ni per a elles ni per als seus fills ni per al conjunt de la societat.⁷

I William Sloane Coffin ens pregunta:

Penseu que si Maria va portar la persona de Jesús en el seu cos, una dona podria portar el seu missatge en els seu llavis? I Josep Gil afegeix: «...i per què si una dona, després de donar a llum agafant el seu fill als braços pot dir: “és carn de la meua carn”, perquè no pot dir agafant el pa i el vi: “aquest és el meu Cos i aquesta és la meua Sang” si una dona, Maria, el va gestar en el seu si, el va portar nou mesos dins del seu cos i li va donar la vida?».⁸

Un col·lectiu especialment marginat

Un cas en què es veu clarament l'opressió és el de les monges. Un col·lectiu especialment marginat i oprimat. Han creat una gran dependència del màxim superior, que sempre és un home, per mantenir-les en franca minoria d'edat com, entre altres coses, haver de demanar-li permís per assistir i col·laborar en determinats actes encara que siguin de caire religiós. Les regles que s'observen als monestirs femenins han estat pensades per homes i dirigides a comunitats masculines, mai no les van deixar adaptar a les necessitats i al tarannà femení malgrat haver-ho demanat nombroses vegades. En alguns ordes s'han fet unes constitucions, però allò essencial, el pensament patriarcal en què han estat redactades, queda igual. Hi ha, però, una excepció, una de sola, la regla de les clarisses feta per santa Clara, no per sant Francesc, l'única feta per una dona. Francesc d'Assís va captivar Clara, però la seva relació personal no va ser mai de submissió o domini.

Tractant el tema de les monges, aquests dies, diferents revistes han publicat una carta titulada: «La violència en la Iglesia.» L'autor, Camilo Maccise, és carmelità descalç, mexicà, expresident de la Unió de Superiors Generals (USG) i exprepòsit general dels carmelites descalços. Diu el comentarista de la revista *Foc Nou*:

---

7. GIL I RIBAS, Josep. *Op. cit.*, pàg. 31-32.

8. Conferència donada a Lleida en la presentació del seu llibre el 17 de novembre de 2002 a la sala Jaume Magre.

Per la trajectòria eclesial de l'autor, han cridat fortament l'atenció les reflexions publicades a la revista *Testimonio* i també recollides a *Vida Nueva* aquest mes de novembre. Són reflexions tan contundents com aquesta:

El centralisme és una forma refinada de violència perquè concentra tot el poder de decisió en una burocràcia eclesiàstica, allunyada de la realitat de la vida. (...) S'exerceix la violència en tractar els creients de totes les categories, des de les conferències episcopals fins als grups de laics passant per la vida consagrada, com a menors d'edat, necessitats d'una superprotecció i d'una disciplina imposada amb criteris miops. (...) Resulta incomprendible que les dones contemplatives no hagin estat consultades en la preparació del document *Verbi sponsa* sobre la clausura. Van ser homes els qui van legislar per a un tipus de vida que no coneixen sinó en teoria. Això és l'autoritarisme patriarcal i es cobreix amb el mantell del poder sagrat que protegeix els qui actuen d'aquesta manera. No existeix la possibilitat d'acusar-los de difamació i calúmnia. En nom del poder sagrat exigeixen obediència cega, comprensió cap a ells que, com diuen, tracten de fer les coses al millor possible...⁹

I segueix la carta fent altres consideracions sobre diferents aspectes amb la mateixa contundència. També llegint els escrits de santa Teresa d'Àvila trobem que va patir diverses vegades la mutilació dels seus escrits pel teòleg de torn, que li censurava i suprimia paràgrafs sencers, sobretot quan parlava de la situació de les dones en l'Església. Diu Teresa:

Confío yo, Señor mío, en estas siervas vuestras que aquí están, que veo y sé que no quieren otra cosa ni la pretenden sino contentaros. Por Vos han dejado lo poco que tenían, y quisieran tener más para serviros con ello. Pues no sois Vos, Creador mío, desagradecido para que piense yo y dejaréis de hacer lo que os suplican. Ni aborrecisteis, Señor, cuando andabais en el mundo, las mujeres, antes las favorecisteis siempre con mucha piedad. Ni aborrecisteis, Señor de mi alma, cuando andabais por el mundo, las mujeres, antes las favorecisteis siempre con mucha piedad, y hallasteis en ellas tanto amor y más fe que en los hombres, pues estaba vuestra sacratísima Madre en cuyos méritos merecemos —y por tener su hábito— lo que desmerecimos por nuestras culpas. No basta, Señor, que nos tiene el mundo acorraladas... que no hagamos cosa que valga nada por Vos en público, ni osemos hablar algunas verdades que lloremos en secreto, sino que no nos habíais de oír petición tan justa. No lo creo yo, Señor, de vuestra bondad y justicia, que sois juez justo y no como los jueces del mundo, que —como son hijos de Adán y, en fin, todos varones— no hay virtud de mujer que no tengan por sospechosa. Sí, que algún día ha de haber, Rey mío, que se conozcan todos. No hablo por mí, que ya tiene conocida el mundo mi ruindad y yo holgado que

---

9. Revista *Foc Nou*, núm. 356, desembre de 2003, pàg. 6.

sea pública; sino porque veo los tiempos de manera que no es razón desechar ánimos virtuosos y fuertes, aunque sean de mujeres.¹⁰

I cinc segles després, catorze mares generals de catorze ordes religiosos de l'Índia, que representaven cent cinquanta mil monges, el 22 de maig de 1994, van escriure una carta de sis folis al Papa contestant a les seves paraules i a les actituds que ell i els dirigents de l'Església tenen envers elles i els llocs que els deixen ocupar. Tot l'escrit expressa, amb el llenguatge i amb les situacions d'avui, el que clarament ja deia Teresa d'Àvila. Llegim entre altres coses:

(...) Les dones som la mà d'obra barata que porta a terme el 80% dels serveis que es fan a l'Església; no estem, però, ocupant llocs de responsabilitat ni en la direcció ni en el culte, ni tenim cap remuneració econòmica, ni dret a vot. (...) Les dones són les encarregades de tots els treballs menors, es deixen a les seves mans les catequesis però sense la possibilitat d'aportar una visió nova, ni d'intervenir en la qualitat dels textos, però sí que tenen la responsabilitat que s'aprenquin.

Yvonne Gevara, religiosa brasilera, teòloga i filòsofa, ens deia en un curset de teologia a Madrid:

La nostra societat, com la de Jesús, està girada vers la figura masculina. La formulació de la fe no es igualitària, sinó des de la desigualtat. Els patrons bíblics i teològics, en què es transmet el missatge de Jesús, són patriarcals. Escrits i comentats des d'una visió totalment masculina. Sovint se citen els Pares de l'Església, però mai les Mares, aquestes queden totalment desconegudes, i n'hi va haver, segurament, més que homes, car sempre les dones som més nombroses que els homes en temes religiosos. Tot és pensat en clau masculina. Les dones són relegades al claustre o a la llar, sempre callades, com diuen que estava Maria, a la qual posen com a exemple de silenci, mentre que els homes dirigeixen i representen el que és femení i el que és masculí. Ens han robat el poder social, el poder de pensar, el poder de decidir, el poder de la paraula i ens han deixat el poder domèstic. No podem pensar el món, només reproduir-lo i carregar amb les conseqüències.¹¹

Malauradament, aquesta consciència de gènere que tenia Teresa d'Àvila i en els nostres temps les catorze mares generals de l'Índia, de qui hem citat petits paràgrafs de la seva carta, i en algunes religioses, no es troba en les monges. M. de la Pau Trayner, monja escolàpia, ha escrit recentment:

La majoria dels nostres treballs són pastorals i d'ajut als ambients més depauperats. (...) En els àmbits conventuals, ni teòricament, i menys encara pràcticament, el fet «gènere» no preocupa; fins i tot les que estem tocades, mentalitzades o sensibilitzades per aquestes qüestions,

---

10. DE JESÚS, Santa Teresa. *Camino de perfección*, Códice de El Escorial, cap. 3r.

11. Ponència d'IVONNE GUEVARA. «Cursillo de mujeres y teología», Madrid, abril de 1999.

som *rara avis*, dins les nostres comunitats (...) cal donar una empena per transformar les nostres estructures encara tan depenents de la jerarquia eclesiàstica.¹²

I podem citar que un bisbe, ja jubilat, deia sovint a les monges que cuiden els sacerdots: «Vostès siguin ben humils, sempre darrere d'ells, servint-los, ells van davant fent apostolat.»

Les beguines

Entre els segles XI i XV hi ha la florida de grans figures místiques femenines, entre elles les anomenades beguines, que es distingeixen per la seva autonomia i independència de les estructures de l'Església i dels seus dirigents. Generalment, vivien en grups petits i es dedicaven a la contemplació i a l'acció, a atendre els moribunds, els pobres i els desvalguts. Eren dones cultes i tenien l'ensenyança com a activitat prioritària. Explicaven les escriptures en llengua vernacle i en la seva espiritualitat no intervenia cap sacerdot:

...certes beguines s'aventuren en la interpretació dels misteris de l'Escriptura, que elles tradueixen en la llengua francesa del poble i de la qual parlen amb audàcia en llurs reunions, en llurs obradors i en els carrers.¹³

No pronunciaven vots ni les unia cap vincle amb l'estructura eclesiàstica, la seva relació amb la divinitat era directa, era Déu el que tenia cura de la seva vida espiritual. El moviment beguinal deu molt al Càntic dels Càntics i l'amor cortès. Elles incideixen en el tema de la «mística nupcial», estretament lligat a aquest poema d'amor de l'Antic Testament que és el seu eix i sadolla la mística beguinal.

Però va arribar un moment en el qual la jerarquia va començar a recelar d'elles, els molestava que ensenyessin les escriptures en llengua vulgar, els molestava la seva autonomia envers el clergat i la jerarquia i, en general, la seva forma de viure d'acord amb l'esperit de pobresa i d'amor de l'Evangelí. Diuen les autores de l'interessant llibre que ressenyem:

Foren perseguides i coaccionades a acceptar unes regles imposades i pensades pels dirigents de l'Església i a tancar-se als claustres, a una vida de silenci i sense presència en la societat, (...) però elles se sostreuen

---

12. TRAYNER, M. de la Pau. *Paraules i fets de dones, Especial Sínode*, núm. 29, Barcelona, pàg. 7.

13. «Collectio de scandalis ecclesie», *Archivum franciscanum historicum*, t. XXIV, 1931, pàg. 61-62. A P. Verdeyen, Barcelona, pàg. 91-92.

a l'autoritat masculina, l'home deixa de ser, per elles, el referent obligat i es constitueixen en força generadora d'una visió diferent. (...) L'espai que creen les beguines supera i anul·la, així, les dicotomies inherents al sistema de gèneres. És un espai de transgressió dels límits —tàcits o escrits— imposats a les dones. És un espai propi, no mediatitzat per cap tipus de vincle de dependència ni de subordinació als homes, en el qual elles actuen com a subjectes generadors d'una cultura, d'unes formes noves i pròpies de relació i d'una autoritat femenina. Un espai que esdevé simbòlic en erigir-se com a punt de referència, com un model, en definitiva, per a altres dones. (...) El desenvolupament del fenomen de les beguines, malgrat tot, es va veure condicionat per la legislació de l'Església, sobretot pel que fa a un element que per als eclesiàstics esdevé el principal problema respecte d'aquestes dones: la clausura, únic mitjà de controlar-les.¹⁴ (...) Les beguines, en ser laiques, depenien de l'autoritat civil, la qual, sovint, almenys durant el segle XIV, va garantir una certa protecció dels beguinatges contra les persecucions dels clergues. (Schmitt).¹⁵

Més tard, i malgrat la seva alta reputació mística i la seva gran entrega als pobres i als moribunds, foren perseguides per la Inquisició.

Amb la butlla «Ad nostrum» emanada del concili de Viena i publicada per l'aleshores pontífex Joan XXII es desencadenà una autèntica cacera de bruixes, amb processos i amb morts sens fi —va haver-hi matances en massa de cinquanta i fins i tot més víctimes alhora i moltes cremades a la foguera.¹⁶

Tots aquests processos eclesiàstics que es van desencadenar les van obligar a protegir-se amb la creació dins del beguinatge de veritables entitats jurídiques i econòmiques. Foren molt nombroses. N'hi havia a Catalunya, França, Bèlgica, Alemanya i Flandes. Jacques Le Goff al llibre citat diu que el paper de les dones en els moviments (...) paraherètics —les beguines per exemple—, és el signe de llur insatisfacció davant del lloc que els és concedit.

La seva original opció de vida, la seva vivència mística d'alta volada, les portava a estar especialment compromeses en les situacions de pobresa, de sofriment, amb els malalts i amb els moribunds, fins i tot eren elles les que acompanyaven els condemnats a mort en les seves últimes hores de vida. Aquesta dimensió de compassió i de misericòrdia, a més d'equilibrar-les psicològicament, expressava

---

14. BOTINAS Y MONTERO, Elena; CABALEIRO Y MANZANEDO, Julia; DURAN I VINYETA, Maria dels Àngels. *Les Beguines*, Publicacions de l'Abadia de Montserrat (PAM), 2002, pàg. 64-72, vegeu tot aquest apartat.

15. BOTINAS Y MONTERO, Elena i altres, *op. cit.*, nota a peu de pàgina 117.

16. BOTINAS Y MONTERO, Elena i altres, *op. cit.*, pàg 153-154.

l'autenticitat de la seva dimensió mística. El seu compromís amb l'Evangeli els donava el coratge de presentar un rostre nou de què ha de ser l'Església.

Una societat i una església misògines

Ens adonem que la nostra societat, com la de Jesús, està adreçada vers la figura masculina. I que tampoc la formulació de la fe és igualitària sinó des de la desigualtat, els patrons bíblics i teològics amb els quals es vehicula el missatge de Jesús són patriarcal, escrits i comentats des d'una visió totalment masculina, tot és pensat en clau masculina. Sovint se citen Pares de l'Església però mai les Mares, elles resten totalment desconegudes.

Desinstal·lar l'home?

I continua la teòloga brasilera:

Diu l'evangelista Lluc al capítol 24, 22: «Prou és veritat que unes dones de la nostra colla ens han sobresaltat, diuen que Jesús ha ressuscitat», van dir a Jesús els dos deixebles quan anaven camí d'Emaús. Potser aquesta és la tasca de la dona, desinstal·lar els homes d'un poder de segles que s'han atribuït i no els pertany.¹⁷

Tanmateix és oportú constatar que el feminisme veu l'ètica tradicional com un producte masculí i en mostra les conseqüències. S'hauria de canviar, feminitzar els valors morals, la vida social i la vida humana en general. Ens adonem que la imatge de la dona encorbada continua essent també avui l'expressió de la situació que viuen ella i el seu cos en les esglésies i en la societat, ben al revés del tracte que li dona Jesús i de la reacció que té quan la veu: Ell surt al seu encontre, li treu la llosa que l'esclafa i l'allibera del seu mal.

Anna Júlia Cooper ho expressa bé. Diu així:

L'argument fonamental perquè les dones parlin és que el món necessita escoltar la seva veu. Aniria en contra dels interessos humans més genuïns que el clam de més de la meitat de la humanitat fos ofegat. Les dones (...) atrevint-se a pensar, a moure's i a parlar, (...) atrevint-se a assumir la part que els correspon en la gènesi, la configuració i la direcció del pensament de la seva època, no fan altra cosa que completar senzillament el cercle de visió del món. (...) La seva causa està unida a totes les agonies que han estat silenciades, a totes les injustícies que necessiten una veu...¹⁸

---

17. GEVARA, Yvone. Ponència citada.

I la Michèle Nahjlis, escriptora i poeta nicaragüenca, a la taula rodona en la qual va parlar, precisà:

Nosaltres les dones, però, hem d'estar alerta per no reproduir, dins de les nostres organitzacions, famílies, relacions, les estructures de poder que identifiquem com a masculines. No es pot crear un cel nou amb una terra vella.¹⁹

Per què la dona i el cos de la dona són el blanc de tants odis?

Senzillament, perquè són les pors existencials i ancestrals que tot ésser humà porta en l'inconscient ja en néixer. Pors que l'home foragita expulsant-les, en una mena de catarsi i d'exorcisme, sobre la dona i el seu cos que la majoria dels homes mai no han volgut reconèixer ni analitzar. «No és por a la dona sinó a la nostra fragilitat davant d'ella» diuen els més sincers, però no van més enllà en la seva anàlisi. També el cos de la dona és odiat perquè no és mirat amb ulls innocents; cal que els homes que dirigeixen les esglésies recuperin els ulls de la seva infància quan estaven arrezerats sobre els pits de les seves mares.

El teòleg Josep Gil i Ribas ens explica en termes bíblics i humans el cos de la dona i els seus significats. D'entrada, diu que:

La Bíblia empra sovint un llenguatge femení. Les metàfores de l'amor humà, de la imatge nupcial, en referir-se a l'aliança entre Jahvè i el seu poble. Ho fan Amós 5, 2; Jeremies 2.2; el tercer Isaïes 62, 25. La gran novetat respecte a la mentalitat imperant en l'Orient Mitjà, és que la relació Déu-Israel no és la de l'amo-esclava:

Aquell dia em dirà «Marit meu» (*isha*), no em dirà més «*Baal meu*» (*ba'alá*). Israel no es relaciona amb Déu com ho fa una esclava amb el seu amo, sinó com ho fa l'esposa lliure.²⁰

I el Talmud hebreu, llibre on es recopilen els dits dels rabins a través dels temps, acaba dient:

Cuida molt de fer plorar una dona car Déu compta totes les seves llàgrimes. La dona va sortir de la costella de l'home, no dels peus per ser xafada. Ni del cap per ser superior... sinó del seu costat, per ser igual. Davall del braç per ser protegida. I al costat del cor per ser estimada.

---

18. Primer Congrés Internacional...

19. Primer Congrés Internacional...

20. GIL I RIBAS, Josep. *Op. cit.*, pàg. 142.

Conèixer el cos de la dona

Seria important, en primer terme, que homes i dones coneguéssim el nostre propi cos. Que el reconeguem nosaltres, les dones, com allò més íntim que tenim i que sapiguem llegir la grandesa que porta escrita en la seva anatomia. Diu una poetessa nicaragüenca:

Y Dios me hizo mujer (...)
Con curvas y pliegues
Y suaves hondonadas
Y me cavó por dentro
Me hizo un taller
de seres humanos.²¹

El cos de la dona és una imatge de Déu, com Ell crea i dona el fruit creat. És un cos receptiu, creador; si el mires amb ulls amatents t'adones que parla d'acollida, de gestació, de nutrició. Ell rep la llavor en el lloc del cos més emblemàtic: en les seves entranyes, símbol de fertilitat i de coixí d'amor, allí ben agombolada en la seva terra càlida l'espera «la seva mitja part», i ja unides les dues llavors reben l'escalf que necessiten per ecllosionar i començar a créixer.

El cos de la dona és gestador i nodridor; va gestant el creixement de les llavors, que ja no són més que una, i la nodreix sàviament amb els nutrients necessaris que ell mateix va fabricant perquè es vagi desenvolupant al ritme que la naturalesa li marca. I quan ja ha arribat el moment de la seva autonomia deixa anar el fruit generosament perquè comenci una vida pròpia, però no del tot; encara l'ha de nodrir amb un aliment especial que anirà fluïnt dels pits i s'anirà fent més i més dens també al ritme de les necessitats de la criatura. Els pits estan situats anatòmicament sobre el cor i el plexe solar on es mouen totes les emocions, allí l'infant acollit pels braços de la mare nodrirà el seu petit cos amb la bona llet que fluirà amarada de l'amor i la tendresa indispensables per créixer equilibrat afectivament i psíquica-ment. Continua el citat autor:

El nostre cos és més íntim a la nostra naturalesa, que la nostra raó. El cos té una religiositat de la qual manca la cultura religiosa eclesial. Aquesta hauria de tenir una dimensió corporal. Sovint em pregunto com podria enriquir-se la vida de la fe cristiana amb un component corporal. En aquest sentit, tinc posada una certa esperança en les dones. (...) Les dones estan més obertes a l'experiència mística que els barons. Suposo que té a veure amb el fet que elles tenen una aptitud innata per integrar i, si viuen aquesta tendència de forma conscient, estan més a prop de l'espai transpersonal que la gran majoria dels barons. Aquesta particu-

---

21. BELLÍ, Gioconda. *Amor insurrecto*, ed. Amarantos, Barcelona, 1987, pàg. 39.

laritat es plasma en el nivell físic: les dones pensen molt més amb els dos costats del cervell, mentre que els barons, per regla general, activen, sobretot, el costat intel·lectual del cervell, l'esquerra.²²

Cada sexe és home i dona

Diu el llibre del Gènesi que Déu crea home i dona: «home i dona els crea». En la primera etapa només és complert quan van units. Cada sexe és home i dona però amb preeminències de cada un. El cervell està partit en dos hemisferis, el dret i l'esquerra. El costat esquerra, anomenat masculí, té una visió longitudinal, discursiva, de pensar, deduir, és una visió lineal de les coses, és l'hemisferi de la raó. A l'hemisferi dret se l'anomena femení perquè la seva visió és global. És una visió geomètrica, no aritmètica. Té la capacitat de la percepció, de la intuïció, de la tendresa, de la sensibilitat; és l'hemisferi de les arts, de la captació de la bellesa, de l'amor. És per aquest hemisferi que entren les experiències espirituals, l'enamorament i el concepte de Déu perquè Déu no és una idea, uns conceptes a desenvolupar línealment —costat esquerra del cervell— sinó experiència d'Amor que demana l'adhesió de tota la persona.

Carl-Gustav Jung explica que la nostra arquitectura interior està construïda sobre els dos blocs; allò humà s'enriqueix per la raó i pel sentiment, és un entramat dels dos hemisferis. Els arquetips són el pedestal sobre el qual s'assenta el nostre ser. Cada bloc enriqueix l'altre. L'home ho és tant pel discurs com pel que percep pel bloc femení. Som femenins/masculins. Cada ésser humà ve equipat amb els dos blocs però si es queda, per exemple, desenvolupant només el bloc discursiu serà un pur masculí i si es queda deixant créixer només el sentiment serà un pur femení; desenvolupar els dos paritàriament, al cinquanta per cent, és adquirir la capacitat d'integrar els esdeveniments de la vida globalment.

Ja des de Plató s'ha primat per damunt de tot la raó, i des de la Revolució Francesa i la Il·lustració s'ha accentuat la creença que només és valuós el que és raonable, marginant totalment, ignorant amb menyspreu, els valors anomenats femenins. Per què? Perquè són valors intangibles, s'escapen de la raó, no es poden agafar. Fan falta pilots. Fins ara s'ha marginat totalment la dimensió femenina i ella ve equipada amb les capacitats necessàries per desenvolupar i conduir aquestes realitats latents que estan esperant ser reconegudes i posades en valor.²³

---

22. GIL I RIBAS, Josep. *Op. cit.*, pàg. 35-36.

23. OLIVER MONTSERRAT, Antoni. Curs titulat Cristianismo y Pensamiento Moderno, lliçó 10, Madrid, 1989-1990.

Gràcies a Jung també sabem que:

La part anomenada femenina és la que ha anat emmagatzemant les grans experiències del passat. És la portadora de tot el paquet cultural que la humanitat ha anat atresorant des del principi de la seva existència sobre la Terra i és ella la que el passa als seus fills, no el pare, de manera que si una criatura fos gestada per un home anomenat pur masculí vindria al món sense cap herència cultural, com si fos el primer nadó de la humanitat.²⁴

Per què es rebutja les dones?

Llegim a l'evangeli de Myriam de Magdala aquesta bellíssima frase: «Per què es rebutja les dones si el Mestre les va fer dignes de les predileccions del seu cor i del seu amor?»²⁵

Per què i de què tenen por?

Les pors seculars, arrossegades des de segles, en són la causa. Pors a perdre el poder de controlar les seves consciències amb culpabilitats estúpides. Por a la dona en general. Pors a les pròpies fragilitats davant d'elles. Pors a perdre el poder sobre les dones que exerceixen el 80% dels serveis que es presten a les esglésies i obres cristianes, en general, gratuïtament i sota la supervisió masculina... I una qualitat tan important com la sensibilitat femenina, ells la perceben com una provocació a la seva moral masculina i sovint és objecte de malentesos.

Les pors són purament masculines

Les pors entren per la part de la raó, pel lòbul esquerre del cervell i, en canvi, totes les revelacions del cor, quan Déu es revela, entren per la part anomenada femenina, pel lòbul dret del cervell. La gran revelació de la humanitat, la resurrecció, es percep pel costat anomenat femení; per això, van ser les dones les primeres a rebre-la, i així també les altres revelacions més importants, Jesús les fa a la Samaritana i a Marta.

Podríem dir amb la núvia del Càntic dels Càntics:

Els fills de la meva mare s'aïraren contra mi,
em posaren a guardar les vinyes.
La pròpia vinya, no l'he guardada.²⁶

---

24. Id.

25. Evangeli de Maria Magdalena. Pergamins 17-18, ed. Luciérnaga, Barcelona, 2001.

26. Càntic dels Càntics. Bíblia de Montserrat, ed. Casal i Vall, Andorra, 1970, pàg. 1377.

El fracàs de les religions

El fracàs de les religions rau en el fet que s'ha volgut deixar a la pura i dura clandestinitat les dones, la meitat de la humanitat, i tot el que la dimensió femenina porta en si, que és, ni més ni menys, l'essència de tota religió, la dimensió de l'Amor. Certament, s'ha donat tota la preeminència a la part anomenada masculina, la raó, i han quedat fossilitzades en la seva ideologia unes lleis ancestrals que es van reforçant a mesura que es van veient arraconades i abandonades. Les lleis i els dogmes són purament masculins, com les filosofies, usen només la raó per explicar-se les reaccions i el fer dels homes i dones d'avui i de sempre, com si el fer i l'actuació de la persona humana només els determinés la raó. Tal vegada la raó i la por a la dona, ambdues, viuen desconnectades de la dimensió de l'amor; els camins entre el cap i el cor estan tallats, no tenen res a veure l'un amb l'altre. Tant ho ha oblidat l'Església de Roma que al Nou Catecisme, que té vuit-centes planes, no s'hi esmenta la paraula *mística*. I diu un dels més grans teòlegs del nostres temps, Karl Rahner: «El cristianisme del segle XXI o serà místic o no serà cristianisme.»

Tanmateix s'ha oblidat, voluntàriament o involuntàriament, l'únic manament que ens va donar Jesús i en el qual resumia les 614 lleis que havien fet els jueus dels deu manaments que va donar Déu a Moisès: la dimensió de l'amor, de la tendresa, els valors dits femenins, en una paraula la dimensió mística. Sembla que les nostres esglésies tenen por de la mística, de les experiències trasbalsadores de l'Amor perquè elles porten en el seu si la profecia. Si repassem la Bíblia veiem que els místics van ser els profetes que denunciaven les perversions i les corrupcions dels seus temps. Jesús, el místic per excel·lència, va ser tan incòmode per als caps religiosos del temple que se'l van treure del davant violentament portant-lo a la mort. Avui estem vivint progressivament, i des de fa anys, una repressió sistemàtica de tots i totes les teòlogues que des de les fonts evangèliques denuncien la fossilització de la jerarquia, des de les petites instàncies a les més altes, i del monopoli que fan de la interpretació de la Paraula.

La raó i els sentiments

El culte a la raó i a la llei ens ha portat globalment a un carreró sense sortida, ens ho explicà bé el benedictí Willigis Jäger en el curs que ens va donar a la Casa de San Benito, Wurlsburg, Alemanya. Diu:

...la vertadera transformació de l'ésser humà s'origina en la profunditat del seu ésser (...) no assolirem l'humanisme autèntic per mitjà dels ma-

naments, sinó pel coneixement i per l'experiència mística d'unitat amb tots els éssers. Hem d'avançar vers la nostra font autèntica, la nostra naturalesa vertadera, el nostre nucli diví, o com el vulguem anomenar.

Ell veu un únic camí perquè la humanitat reneixi: infantar els valors que porta gestant en les seves entranyes des dels inicis de la vida: els valors femenins. Continua dient:

Tinc una gran confiança en la dona com a portadora dels valors que han d'infantar una nova humanitat. Quan dic dona vull dir que tota la humanitat, dones i homes, solament si infanten aquests valors poden treure-la del desastre total vers el qual corre desbocada. Solament ells poden fer-la renèixer d'aquesta agonia infantant la nova humanitat, la humanitat construïda sobre els valors de l'amor i de la tendresa per la qual ha estat creada.

«Dona, posa't dreta!»

Si pensem en l'abast que té aquesta frase de Jesús, dirigida a una dona que no li havia demanat res, ens adonem que aquestes paraules amb què he començat aquestes ratlles i les dels altres textos que segueixen tenen una rabiosa vigència. Ens hi va tot, ens hi va la salvació de la humanitat, treure-la d'aquest marasme de violència i de corrupció, de misèria i d'opulència escandaloses, de tot el que no és humà i porta a la destrucció àdhuc del planeta blau. Jesús, fa vint segles, ja ho va dir: «Dona, posat dreta!» Si ens deixéssim ressonar aquestes paraules dins de les nostres profunditats, tots, homes i dones, segurament ens sentiríem alliberats de la llosa que ens manté encorbad@s mirant només el petit univers del terra que veuen el nostres ulls. Sentiríem que cauen els murs culturals i patriarcals que ens mantenen encorbad@s, deixant brollar de les nostres profunditats els sentiments meravellosos que tenen el poder de fer el món diferent que somiem i pel qual estem lluitant.

El model de dona que ens presenta l'Església

Tanmateix, veiem que l'Església ens presenta com a model de dona una figura de Maria inabastable, una dona asexual, mare-verge per obra de l'Esperit Sant, o bé la pecadora Eva. Intentar ésser verge i mare portaria a l'esquizofrènia i ser una dona pecadora amb les connotacions que ells li donen... resulta frustrant i depriment. Diguem que són dues figures que queden fora del desig de qualsevol dona. Davant d'aquesta oferta, i amb un sentit de l'humor benivolent, diem als que ens neguen el pa i la sal de l'existència normal el que l'àngel va dir a Josep quan dubtava de Maria: «Home, no tinguis por, perquè el que la dona porta en el seu si és fruit de l'Esperit Sant.»

La teologia feminista brolla de l'experiència

Ho explica bé precisament un home, diu:

La teologia feminista és una teologia crítica basada en l'experiència històrica del sofriment, d'opressió psíquica i sexual, d'*infantilització* i insignificança estructural de les dones. Aquesta teologia vol contribuir a la salvació i integració de tots els oprimits i a la transformació de les estructures de l'Església, una teologia que considera els diversos moviments d'alliberament de la dona com un «lloc teològic» de revelació.²⁷ ...el feminisme subratlla l'enemistat entre el cristianisme i la dona. (...) I mostra invariablement la seva perplexitat davant el protagonisme escassíssim que l'Església atribueix institucionalment a la dona.²⁸

I malgrat tot veiem que les dones són les engendrades dels grans personatges bíblics, i de tothom, és clar. Sempre a la Bíblia s'anuncia la vinguda d'un home salvador, profeta, etc., però mai s'anuncia la vinguda d'una dona profeta, salvadora, etc. La dona el porta al món, farà possible la seva vinguda, el criarà i l'educarà, però mai més comptarà per a res. Jesús va més enllà i esmena aquest rol que s'ha donat a les dones i les posa al lloc que els pertoca.

El cos de la dona, creat a imatge de Déu

El cos de la dona, imatge de Déu, és l'exponent de què i com ha de ser la religió i l'Església en la seva essència:

- Un cos creador, donador de vida.
- Un cos acollidor, maternal sempre per a tota persona que se li apropa.
- Un cos gestador d'humanitat.
- Un cos nodridor.
- Una religió i una Església creadora, acollidora, gestadora, nodridora, alliberadora de totes les opressions interiors i exteriors, educadora per la llibertat i en la llibertat.
- Despresa: generosament deixa anar, com el cos de la dona, el fruit perquè comenci una vida pròpia i autònoma físicament, intel·lectualment i espiritualment.
- Que haurà de continuar oferint-li nutrició i acollida sense interferir i molt menys prohibir, amenaçar i castigar, com avui s'està fent, a

---

27. GIL I RIBAS, Josep. *Op. cit.*, pàg. 45-46.

28. GIL I RIBAS, Josep. *Op. cit.*, pàg. 33.

tots els que gosen expressar opinions diferents o dissentir fent una crítica constructiva del pensament únic que se'ns vol imposar i fer viure. L'Església i la religió han de tenir essencialment entranyes de misericòrdia i donar acollida amorosa i tendra als seus fills i a tots els que se li apropen. M'agrada molt aquesta constatació:

El que les dones no han pogut dir amb les paraules ho han expressat amb el cos (pàg. 111). Ells usen la diferència sexual per denigrar la dona (pàg. 116) i elles comencen a entreveure el seu cos sexual com a principi de força i de saber. En prendre la paraula des d'ell, desafien obertament l'ordre material i simbòlic establert (pàg. 119).²⁹

Sempre el cos de la dona ha estat objecte de lliurament silenciós als altres, ja sigui en la llar, als hospitals o atenent els marginats i els orfes, per exemple. Ell ha parlat sempre per ella.

Imma Saulea, en un petit poema sobre el cos de la dona així ho explica, i bé podrien l'Església i la religió fer-ne el seu lema. Diu:

El cos de la dona

Que el meu cos sigui una font d'aigua viva,
d'amor i d'esperança.
Que les meves mans parlin d'estimació i confiança;
Que elles portin la tendresa i l'escalf
que necessiten les persones que m'envolten.
Que les meves orelles escoltin
les persones que ho necessiten,
amb amor i confiança.
Que el meu cos i el meu ésser
no siguin un problema per a l'Església.
Que el meu somriure sigui bàlsam
perquè les ferides de la vida es tanquin.
Que ens deixin ser el que som: dones;
dona, sí, amb un sí ben gran.

Imma Saulea³⁰

29. GIL I RIBAS, Josep. *Op. cit.*

30. SAULEA, Imma. «Paraules i fets de dones», *Revista del Col·lectiu de Dones en l'Església*, núm. 24, Barcelona.